

Andrej Rozman Roza
Dvomovinska lirika

Andrej Rozman Roza

DvojMOVINSKA *livika*

GO
GA

© 2023 Založba Goga

Založba Goga
Novo mesto

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Univerzitetna knjižnica Maribor

821.163.6-1

821.163.6-4

ROZMAN, Andrej, 1955-

Dvomovinska lirika / Andrej Rozman Roza. - Novo mesto : Goga, 2024

ISBN 978-961-277-439-4

COBISS.SI-ID 194879235

Kazalo

Hvalnica dvomu 10

Uvod 12

Kako je prišlo do Prešerna 13

Pridiga o poenotenju 16

Očistimo slovenščino 18

Jedro 20

Intronacionala 21

Preko mosta 22

Bukev 23

Jeziknaš 24

Prvo odmaševanje 25

Drugo odmaševanje 26

Jezik 29

Hvaljen bodi 31

Govort me pust 32

Ateistka 33

O beseda 34

Ta, ki šraufa, in ta, ki pumpa 36

Ne sam jamrat in nergat 37

Civilizacija 38

Imamo prav 41

Ne bomo več plačval teh vojn 42

Čeprav čez mnogo let 43

Dona dona 44

Mi smo tle doma 45

Tukaj doma sva jaz in ti 46

Bo ljubezen razsvetlila 47

Hočmo boljši svet 48

Uživejmo 49

Rokenrol glasba 50

Mambo 52

Le spomin 53

Če nas je strah 55

Sendevedeset procentou 56

Nas še za vas je sram 57

Srečno novo leto 59

Niso vsi isti 60

Basen o kokoškah in lisjaku 62

Basen o jastrebu in slavčku 64

Spodletela končna rešitev 65

Za otroke gre 67

Pesem za Palestino 69

Zaključek 70

Kultivirajmo že končno to državo 71

Naj živijo knjižnice 75

Nacionalizem je nasprotje domoljubja 80

Povzetek 82

Že spet predstava 83

Opombe 96

Dvomim,
da je bila
na začetku
začetka
beseda.
Prepričan
pa sem,
da je bila
na začetku
konca. ¶

Hvalnica dvomu

Nasprotje je že v načrtu,
svet brez nasprotja je mrtu,
zato pretiravanje s spravo
ni v skladu z našo naravo.

Ker dva pola ima magnet,
da je svet zadost napet,
z nasprotjem treba znat je žvet.

Nasprotje ne sme bit ovira,
brez njega svet degenerira.
Da vsi smo enaki
v enaki napaki,
želimo bit slepi,
da sami seb zdimo se lepi.

Slovenija gre na prej,
namest da bi šla na zdej.

Slepa pega vodi rod
v mrtvi zgodovinski kot.
Držimo se za korenine
in čakamo, da vse skp mine.

DVOM
DVOM

dvom

dvom
DVOM

Dvomi:

Nismo vsi iz istga vica,
enmu sveta je potica,
drugmu burek, tretmu pizza
in četrtmu krvavica.
K se nm zgodi krivica,
vn iz enga jeza šprica,
drugi ma prec solzna lica,
tretji v tihi grozi švica
in četrti kliče strica.

dvom
DVOM

Nasprotje je že v načrtu,
svet brez nasprotja je mrtu,
zato pretiravanje s spravo
ni ne koristno ne zdravo.

DVOM
DVOM

Uvod

Kako je prišlo do Prešerna

Potem ko je Bog ustvaril svet in človeka in je svet ostal en sam, ljudi je bilo pa zmeraj več, so se ti zmeraj bolj razlikovali med sabo. ¶ In da se ne bi več prepirali, se je neke nedelje, ko so se kot ponavadi pred njim zbrali ljudje, Bog odločil, da svet razdeli med posamezna ljudstva. In ko je to naredil, se je, da bi si odpočil od zemeljskih pritlehnosti, zadovoljno ozrl v vesolje. Takrat pa je pred njega pritekel Slovenec. ¶

»Sem slišal, da si razdelil svet,« je rekel z zasoplim, očitajočim glasom. »Ja, res je,« je počasi izdaval Bog, ki je že slutil težave. »In kako da jaz nisem nič dobil?« je skoraj zajokal Slovenec. »Najbrž zato, ker si manjkal,« je rekel Bog. »Ja kako naj bi pa vedel, da boš prav danes delil svet,« se je razburil Slovenec. »Mislil sem, da boš spet kaj o strpnosti in ljubezni do bližnjega nakladal, pa sem šel rajši delat.« »V nedeljo si delal?« je Bog dvignil obrvi. »Ja saj sem ves čas, ko sem delal, na tebe mislil,« je rekel Slovenec. In ker je Bog kar molčal, je dodal: »Ja jaz ne morem pomagat, če mi med tednom zmanjka časa za vse. Dopoldne služba, popoldne fuš – če je človek priden, zmeraj kaj dela ostane še za čez vikend.« »Pa saj lahko kaj prestaviš tudi naslednji teden,« je bil neizprosni Bog. »A mi mogoče kdo garantira, da bom takrat še živ?« ga je očitajoče pogledal Slovenec. »Sploh pa ne razumem, kako lahko meni očitaš delo v nedeljo, če si v nedeljo delal tudi ti!«

Bog je hotel reči, da za njega ukvarjanje s krono stvarstva ni delo, ampak praznik. Vsaj mišljeno je bilo tako. Ampak je bil rajši tiho in se znova zazrl proti vesolju. ¶

Ampak Slovenec je bil trmast in ni obupal: »Ne bom te zapustil, dokler mi ne daš, kar mi pripada!« In ker je Bog pametnejši, mu ni ostalo drugega, kot da je popustil. »Dobro,« je rekel. »Dal ti bom. Ampak pazi! Ostali so mi samo še vzorci. Najlepši

košček
morja

so od vsega, kar sem ustvaril, ampak na žalost zelo majhni. Malo morja, malo visokogorja, kupček različnih vrst hribov in dolin in zaplata ravnine. Mislil sem jih obdržat zase, da bi, če pride ven kakšen razpis za ustvariti kakšen nov svet, lahko pokazal, kaj izdelujem. Ampak če si tako vztrajen, lahko dam te vzorce tudi tebi. Te moram pa opozoriti, da je košček morja, ki ga boš dobil, majhen in da je do najbližjega oceana dolga in ozka pot, zato ti ne morem garantirati, da boš uspel v pomorstvu. Ravnine je tako malo, da boš težko konkurenčen velikim kmetijskim pridelovalcem. Gore so lepe, ampak če se bo preveč ljudi navdušilo nad njimi, bo hitro dren. Kar se hribov in dolin tiče, pa tudi ne vem, koliko se da z njimi obogatet. So pa v primeru, če se ti ne bo izšlo, kot bi želel, hribi vinorodni in boš imel vsaj tolažbo pri roki.«

Slovenec je vzorce vzel in se na svojem koščku zemeljske krogle zadovoljno množil in delil, dokler ni prišla med Slovence prva knjiga. »Bog pomagaj!« je zavpil Slovenec. »Eden mi hoče s knjigo spremeniti navade.« »Bog pomagaj meni!« je rekel tisti s knjigo. »Tudi jaz sem Slovenec in nič drugega nočem kot to, da bi tudi Slovenci razumeli tvojo besedo.«

Ampak Bogu se ni dalo ukvarjat z malenkostmi in je rekel: »Sama se zmenita,« in je šel, Slovenec brez knjige pa je Slovenca s knjigo vrgel ven in so Slovenci prvi napad knjige uspešno odbili, tako da je bilo s to nevarnostjo za lep čas mir. In to vse do takrat, ko so se začeli narodi, ki jim je dal Bog več zemlje kot Slovincu, trkat po prsih in zahtevati lastne države. ¶

»Jaz tudi!« je rekel Slovenec. »Jaz tudi svojo lastno državo!« »Izvoli!« je rekel Bog. »A ti kdo mogoče brani?« »Ja s čim naj se pa hvalim in trkam po prsih?« je rekel Slovenec. »Drugi imajo opere in teatre, jaz nimam pa nič!« »Saj si imel Linhart, pa njegova najboljša igra še zmeraj neizvedena v knjigi leži,« je rekel Bog. »Postavi jo na oder, pa boš imel teater.«

doline in ravnina

malo VISOKOGORJA

»A si ti normalen!?« ga je začudeno pogledal Slovenec.

»A ti ne veš, da je *Ta veseli dan ali Matiček se ženi* prepovedan, ker se dela norca iz gosposke?! Da ne rečem, da teater stane! Zato pusti tega Linharta in mi daj nekaj cenejšega.«

»Najcenejši so pesniki,« je rekel Bog. »Tega si pa tudi že imel. Pridnega in skromnega Valentina Vodnika.«

»Ti pa res nimaš pojma,« je Slovenec zavil z očmi. »Vodnik je vendar politično problematičen, ker je hvalil Napoleona, ta je pa propadel in smo zdaj spet pod Habsburžani.« »Ne vem, zakaj se oziraš na Habsburžane, če bi rad svojo državo,« je bil Bog že majčkeno naveličan. »Zakaj, zakaj! Za vsak slučaj!« je zarenčal Slovenec. »Sploh pa, če hočem, da mi nadomesti opero, rabim enega malo bolj kompliciranega, kot je ta Vodnik. In prosim, da mi ga daš čim prej, ker se leto 1848 nezadržno bliža!«

»Poslušaj,« je rekel Bog, ki je imel vsega skupaj že malo dosti.

»Tudi kovača in mlinarja in mesarja ti nisem dal jaz, ampak so prišli sami, ko so videli, da jih rabiš. In na enak način bo, če ga boš rabil, prišel tudi pesnik.«

»O moj Bog, ne boš se ti mene tako zlahka rešil!« je vzkipeł Slovenec. »Kovač in mlinar in mesar so poklici, ki se jih lahko izuči vsak, za pesnike pa obstajajo dokazi, da je marsikateri izmed njih javno priznal in lastnoročno podpisal, da si mu poezijo narekoval ti. In če si zrihtal pesnike drugim, si dolžen zrihtati enega tudi meni. In če ga ne boš, te bom tožil!«

Bog je zamišljeno pogoltnil slino. »Dobro,« je rekel. »Dam ti enega, ki ti bo največje stvari naredil čisto zastonj. Ampak vse naslednje si pa zrihtaj in plačaj sam!«

In tako smo Slovenci dobili Prešerna. ¶ Ker pa je največji, večjega od njega ne more bit, manjših pa ne potrebujem, si je izračunal Slovenec in je bil vesel, ko je videl, da je kultura postavka, pri kateri se da veliko prišparati. ¶

NAJVEČJI, VEČJEGA OD NJEGA
NE MORE BIT

Pridiga o poenotanju

Drage zaničnice in zaničniki!

Kot veste, med Slovenci še zmeraj prihaja do številnih globoko zakoreninjenih nesoglasij glede vrednotenja naše lastne preteklosti. Marsikaj iz naše zgodovine se še zmeraj razlaga na različne, pogosto diametralno nasprotne načine. Da bi vsaj pri najpomembnejših dejstvih v prihodnje do tega več ne prihajalo in da bi vsaj navzven in navidez delovali usklajeno, si na naših odmaševanjih prizadevamo, da dokončno in enkrat za zmeraj poenotimo podatke in stališča glede najbistvenejših točk naše skupne, se pravi slovenske zgodovine. ¶ Danes se bomo skušali poenotiti glede vprašanja, od kod Slovenci izviramo. Poglejmo, kaj o tem pravijo stari mojstri. ¶ Pri Koseskem grška boginja zgodovine Klio Slovenijo prepričuje, da je njena nesamozavest popolnoma nepotrebna, kajti:

*Preden Bizanc ino Rim verige kovala narodam,
bila Evropi si varh! Veči li hvale želiš?
Tvoja žarila je kri od ledniga Balta do Jadre,
mirnimu svetu razum, bojnemu bila si meč,
zlobi gotova zajez med jutram in divjim zapadam.*

SLOVENCi

*Kar je visokega um, častitega desna storila,
ptuje ostalo ti ni, slave deželica si.*

*Grom je slovenski krotil naróde v jeziku latinskim,
Černega morja prestol tvojih junakov je bil!*

Naj najprej ugotovimo, da nas verz *Grom je slovenski krotil naróde v jeziku latinskim* navdaja z mešanimi občutki, saj pomeni, da če smo

Slovenci

bili Slovenci tu že pred slovenskim jezikom, bomo verjetno tudi še po tem, ko tega jezika več ne bo. ¶ Sicer pa iz pesmi izvemo samo to, da smo tu že od davno, kdaj točno smo se začeli, pa nam pesnik ne pove. Tozadevno je nekoliko bolj jasen Valentin Vodnik, ki v *Iliriji oživljeni* pravi:

*Od prvega tukaj stanuje moj rod,
če ve kdo za drugja, naj reče, od kod.*

In kolikor je znano, se nihče ni oglasil. ¶ Isto, a še bolj eksplicitno, trdi tudi Fran Milčinski: *Bili so imenitnega rodu. Imeli so stara pisma, in če se jim ne bi bila izgubila in če bi jih znal kdo brati, tako bi ostrmel, da bi sedel kar vznak, kajti pravijo, da je stala v teh pismih beseda, da sega njihov rod do samega Adama v paradizu.* ¶ In s tem se zdi, da smo prišli do našega izvora. Vendar ali ni morda možno, da bi segali Slovenci še dlje? ¶ Če verjamemo Darwinu, namreč vemo, da je tudi do Adama nekako prišlo. In če torej prvi človek ni bil ustvarjen, ampak se je razvil, naenkrat postane jasno tudi to, zakaj je moral biti Janez Bleiweiss, imenovan oče slovenskega naroda, po izobrazbi in poklicu živinozdravnik. ¶ In če je bil potreben živinozdravnik, da je pomagal na svet čemu takemu, kot je naš narod, sploh ni več vprašanje, ali Slovenci segamo dlje od človeka, ampak je vprašanje kvečjemu, iz katere živali izviramo. ¶ Marsikomu se bo seveda zdelo logično, da iz opic, ki jih tukaj ni, ker smo se pač iz vseh razvili Slovenci. ¶ Vendar bi bil sam pri tem bolj previden in bi upošteval tudi domnevo, da smo se razvili iz različnih vrst, ki so v svoji naravni težnji po najboljšem pristale na skupnem cilju v Slovincu. Zato predlagam, da vprašanje, ali smo se razvili samo iz opic ali pa tudi iz konjev, kokoši, zajcev, medvedov, prašičev in lisic, pustimo v nemar in se rajši poenotimo samo glede tega, da izhajamo iz živali in imamo topogledno najstarejše možne evropske korenine. ¶

SLOVENCi

SLOVENCi

Očistimo slovenščino

Dobrodošli v oddaji *Očistimo slovenščino*. Moje ime je Herman Horvat in danes vas bom opozoril na nekatere besede, za katere se sploh ne zavedamo, da so prišle v naš jezik iz hrvaščine v drugi polovici 19. stoletja, ko je bilo hrvatenje v vsesplošni modi, in izpodrinile lepe slovenske besede, ki so jih naši predniki uporabljali pred tem. Da bi svoj jezik očistili teh tujkov v njegovem telesu, bomo, cenjeni (in ne spoštovani!) poslušalke in poslušalci, namesto besede *javen*, uporabljali besedo *očiten*, namesto *tajen* pa besedo *skriven*. *Očitna seja, skrivni dokumenti, skrivna zveza, skrivna družčina* in nikoli in nikdar *tajno društvo!* ¶

Ne bomo uporabljali besede *zasluga*, ampak *zasluženje*. Kdor govori o zaslugah za samostojnost Slovenije, je pri tej samostojnosti ostal na pol poti. ¶

Uporabljali bomo domačo besedo *kolobar* in ne hrvatizma *krog*. *Ima širok kolobar prijateljev, pokopali so ga v kolobarju družine* in tako naprej, in nikakor *in tako dalje*. ¶

Uporabljali bomo svojo besedo *pleme* in ne *pasma*. *Pes plemena jack russel, mačka siamskega in govedo frizijskega plemena*. Imeli bomo *vodila* in ne *načela*. Zaničevali bomo in ne prezirali. Slovenec, ki se drži svojih vodil, zaničuje besedo *prezirati*. ¶

Borili se bomo proti kvarnim *nastopkom* in ne *posledicam*. Če zanemarimo svoj jezik, so nastopki lahko usodni, za posledice pa nas ne skrbi, saj niso naše. ¶

Grd kalk, ki je prišel k nam z juga, je tudi pritrtilnica *da*. Mnogi zmotno mislijo, da jo lahko nadomestimo le z germanizmom *ja*. A temu ni tako, saj imamo lepo, mehno zvenco domačo pritrtilnico *mhm*. Zato hrvaškega *da* ne bomo nadomestili z nemškim *ja*, ampak z lepim domačim *mhm*. ¶

Hrvatizem, ki se je v slovenščini udomačil v 19. stoletju, je tudi beseda *točka*. Namesto nje bomo uporabljali slovensko *piko*, s čimer smo prišli do pike, na kateri se bomo za danes ustavili in

povedali le še to, da bomo le v primeru (in nikakor slučajju!), če se bomo dosledno bojevali proti hrvatizmu, nekoč očistili svoj jezik do tiste mere, ko nam ga bodo zavidali celo za čistost svojega jezika zgledno skrbni Hrvatje. ¶

CENJENI *skriven*
OČITEN
ZASLUŽENJE
KOLOBAR
PLEME *vodila*
ZANIČEVALI *mhm*
mhm PIKA *MHM*
MHM
in tako naprej...